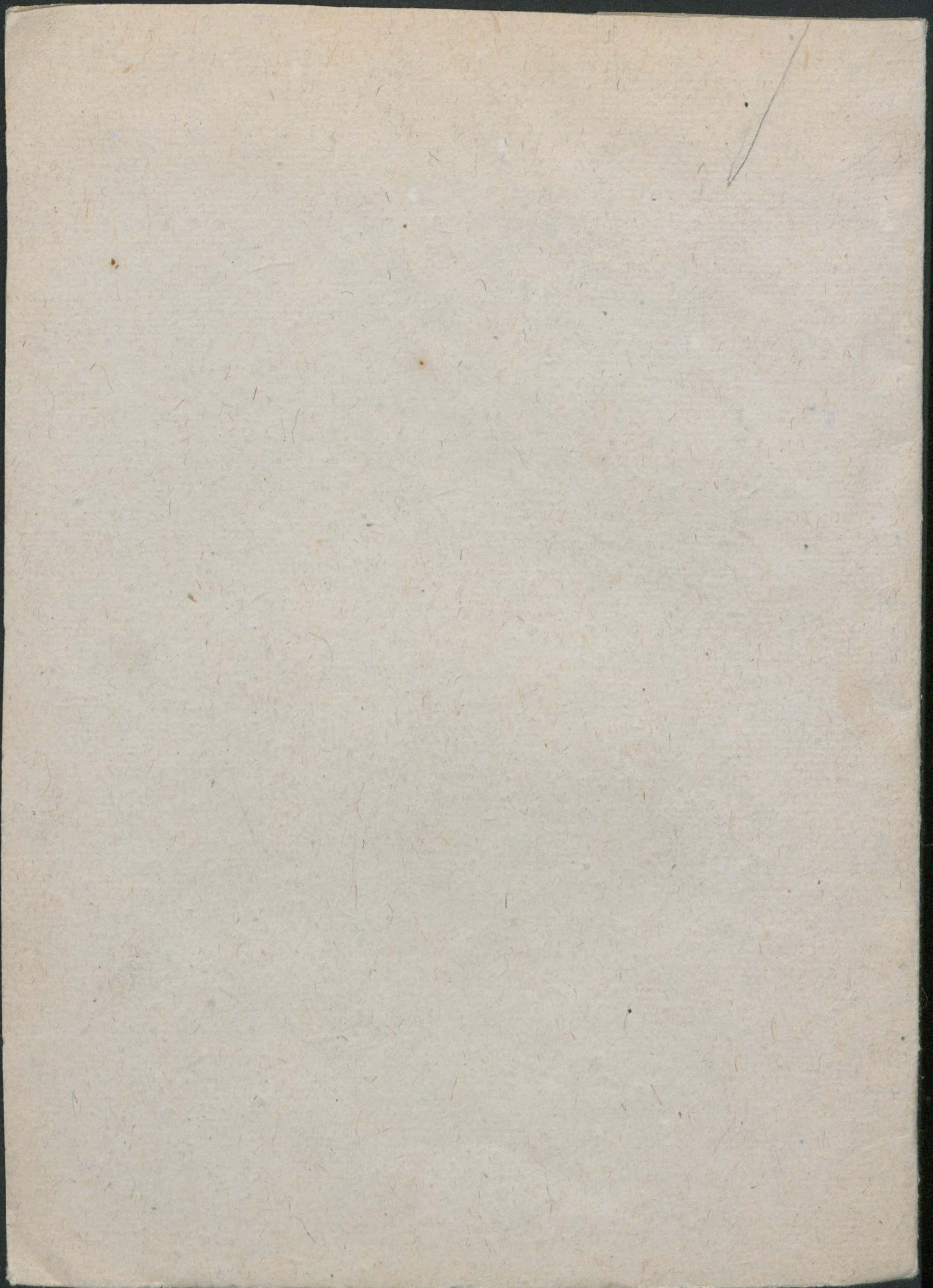

Zie Burger in
Tydsch. Boek- en
Bibl. wezen.
IV, 1906, p. 138.

Proeve
Des nu onlangs uyt-ghegheven Drooms / off t'samen spraack tusschen den Coning van Hispanien ende den Paus van Roomen. Met noch eenen anderen Droom/ contrarie den voorschreden. Mits gaders eene vermaninghe / Aan alle Vroome ende Ghetrouwe Vader-landers/ hoe zij haar in dezer Tijdt te draghen hebben / op dat dezen Hoogh-wichtighen Handel des Vredes eenen Haar-al-t'samen gheluck-zalighen uyt-ganck hebbe / 'twelck ons de Goedertierene weldadighe Godes gonne/ Amen.

Beschreven door een Lief-hebber aller Menschen / maar in sonderheydt den Godt-zoeckende ende Trou-Hertighen In-gheboorne dezer Vrijer Provincien.

Door

NISEMVOLBG472HC58A22W.

Dezen Naam is goedt te Lezen, hem wel beziet,
Leest zoo rechts, als iet is, niet, niet
Inde plaats der Sijffers moetẽ zoo-danighe Letters staan,
Als uyt-wijzende 't Ghetal, in't teghen-deel van achter aan.

A GODT verleene u eenen Goeden Dagh/ Dirick Cornelisζoon.

D Den-zelven gheve u GODT, Arent Franssen. Segt mij doch, hoe staan de zaken? Ist *Vrede*? Sal't *Vrede* werden? Off zouder noch wel moghen een Stock (zomen zeyt) in't VViel komen? Daar en is immers (zoo ick hoore) tot noch toe, zoo veel niet verricht, of de zake kan noch zoo wel over d'een als d'ander zijde eynden.

A Ick verstaa ooch alzoo/ ende dat uyt eenighe niet van de minste. Wat dunckt u L. vanden Droom of 'tsamen-spraacke / tusschen den Koning van Hispanien ende den Paus van Roomen/ die onlancks is uyt-ghekomen? Het is (na mijn Oordeel) een Kloeck Stuck/ ende om de Waarheydt te zegghen / zoomen't gaat over-legghen/ van 'tbegin des troubels aan/ is't niet al-tijdt zoo ghegaan? Te weten/ dat zij haar zeer behendelijck konden veynzen/ tot datse haar Schapen (soomen seydt) op't drooghe hadden / ende dan leeyden ze met degene die haer (de Spagnaarden) alles goedts toevertrout hadden als de Kat met de Muys: waervan ick zoot noot ware duyzent voor-beelden zoude connen voortbrengen en verhalẽ: want ickt al beleeft / en tot vele plaatzen zelve gezien hebbe.

D Dat zij

M Dat zij luyden (de Spagnaarden) haer dickwijl ende menigmaal ontrou ende Meyn-
eedig hebben betoont kanmen niet ontkennen, maer zoudemen niet konnen zeggen dat
wij nu met den Hertoge ende niet met den Coning te handelen hebben, ende dat derhal-
ven hier niet en geldet datmen vanden Coning van Hispagnien of zijne bevelhebbers ende
Chrijgs-lieden allegeret tgeen zijn int Lant van Cleef on-langes ende tot vele plaetsen, als
tot Naarden, Rotterdam, ooc tot Delft aenden Prinsse van Oragnien Hooglof-lycker ge-
dachten hier voor gedaan hebben?

A Gewisslijck soudemen dat wel konnen seggen maer niet konnen bewysen/want
haddē wij alleē met den Hertoge te handelē: waarom soudemē dan in Hispaniē rey-
zen? ende of dat noch al niet en ware/is zijn vol-macht niet van daer gecomen / dan
om dies daer op werpen die hebben even sulcken reden / als imant hebben soude: wil-
lende houden staen dat het water eenes springaders tot noch toe vergiftich ende doo-
delijck gheweest zijnde / nu niet meer sulcx ware/ maar heylzaem ende gesont/tot be-
wijs van zijn zeggē dese redē gevende: dat 't water dies springaders / nu quame door
een lange gote die nieu aen den uyt-vliet ghelept was ende datmen daer-om van die
Fonteyne niet en most oordelen als voor-heen om dat het nu een ander goot ware
daer t'water uyt liep. even ofmen most letten op den uyt-vliet/ ende niet op de gront
vanwaer den uyt-vliet uyt voortcomt.

D Tschijnt na ik u. l. versta dat u. l. wilt datmē noch gedachtig zijnde alle voorledē
ontrouwigheden, eñ moordadighedē, zal handelen als met bedriegers, ende die niet te
betrouwen en zijn, ende dat derhalven na u. l. gevoelē, den Droom wel geē droom zou-
de zijn, (immers inder daet) maer als dat zoude zijn, waert niet vreemt datmen noch met
zulcke bedriegers handelt, en schijnt den Maker dies Drooms daer-mede niet te willen zeg-
gen datmen met zulcke valsaerts niet behoort te doen te hebben?

A Voorеerst zegge ick / dat dat gewis is datmen moet in gestadige gedenckenisse
houden de voorledē daden/ende daer uyt die toe-comende oordeelen/want het onmoge-
lijck is sonder ware kennisse van 't voorgaende ende tegenwoordighe wel te besluyten
vant toecomende. Maar evenwel en volcht daar-uyt niet datmen niet en zoude mo-
gen handelen met die gene diemen voor dehant weet bedriegers te zijn gheweest ende
daarom met reden vermoet dat zij 'tselve noch zijn. Ende ick en geloove oock niet dat
den droomer vāden voorsz. droom/ daer u. l. van spreeckt dat daer mede heeft gemeynt
datmen niet en soude handelen met zodanighe Luyden maer datmen voorzichtelijck
mede soude handelē/let op dat woort voorzichtelijck/wat brengt dat anders mede: als
datmen sal zien op 'tghene voorheen is geschiet.

D Dat stae ick u. l. wel toe, maer noch en can ick niet verstaen datmē juyst altijt vas-
telijck kan besluyten uyt het ghene voor geschiet is, wat na geschieden zal: dat schijnt de
Droomer van die droom (immers in mijn oogen) te willē doen. Maer ick moet u. l. verte-
len (nu 't zo te pas comt) wat my te Nacht ghedroomt heeft: Na dat ick ter midder-Nacht
wacker ghewordē zijnde met deze zakē, oock den inhout des voorschreven (nu ontlangs
int licht gegeven) drooms een wijl in bedenckē gelegen hadde, zoo viel ick weder in slaep
ende my begost te droomen:

Dat ic stont in Hispanien ende dat ick daer bij mij hadde eenen mijnen ouden vrient een
Lief-hebber der Neder-Landers ende een vyant van alle valschz, bedroch, eñ tirannije: i
was, zo my docht, verblyt dat ick hem zach: want, dacht ick, dezen mijnē vrient, als zijnde
niet van de minste int Hof des Conings, zal al eenige byzonderhedē wetē, ick moet hem
dozen droom (die ick juyst zo my docht by my hadde) voorlezen om te hooren wat hem
daer-van dunckte, twelck ick dede, ick lasten hem, eñ verspaensten den zelven, hij
ooheho

gehoort hebbende vraghde ick wat zijn gevoelen daer van ware, ende oft niet wel op zodanigen moeder mochte liggen ende alſo met die zake in den Gront ſtaen, alſt daar in dien Droom voorgeſtelt is, hij zeyd: ick zal mijn meyninge, dewijle u. l. my een byzonder en̄ ſecreet vrient zijt, hier van verclarē. My dunckt na 'tghene ick hier hoore ende zie datmen wel dit gevoelen zoude connen hebben, dat zijne Coninglijcke Majeſteyt vā Hiſpanien ziende de onſchatbare coſten die zijn Heer-vader zoo veel Iaren en̄ hij daer in vervolgende na zijn Vaders doot niet min, heeft gedaen ende verſmoort in deze Oorloge, altſamen zoo veel om tot zijn voornemen te komen gebaet hebbende, of hijt altzamē in't Zee geworpen hadde, ende daer beneven zo veel duyzenden van zijn volck daerom zijn omcomen, iſt wel te rekenen, wat al Spagniaerden en̄ Italianen datter wel zijn geſneeft gheduerende dezen Oorloog! iſſer voor een eenig Ooſtende niet gebleven van des Conings volck, over de 70. duyſent zielen, ende hevet hem niet gecoſt veel Milionen Goudts, wat recht hij-der nu mede uyt, wat iſt nu? eenē Moort kuyl, een vuylenſ-hoop, en̄ kerck-hof, en̄ daer entuſſchen heeft hij noch verloren de Sluyze, Aerdenburg, &c. Meynt gijluydē in Hollant dat hij dat niet en bemerckt, ja dat noch meer is, meyndy dat hij ſo blint is dat hij niet en ziet dat uluyder ſtaet en̄ macht om hem te wederſtaen, nu hondertmael vaſter is als doen hij d'oorloog' eerſt tegen u aennam! en̄ dat noch het Meeſte is, dat hij zijn Ooſt-Indien daar hem duyzent mael-meer (niet alleē voor zijn particulier, maar oock voor den Staet e welvaart van zijn onderzaten, de Spagniarden ende Portugiezen) aen is gelegen, als aen deze uwe vrije Provintien, nu ziet daar door genoegzaem verloren te hebben, of te zullen verliezen! in welcke vreeze van verlieſen deſen leſten ſeer heerlijcken ſlach ende victorie die de uwe daar tegen onze volck hebben bevochten, hem noch als met ijſeren boeyen cluyſtert: Maar boven al ditte is noch de vreſe vāte verliezē zijn Weſt-Indien dat zijn zijne Zenuē als hem die warē afgeſneden ſoo moeſte hij gewiſſelijck beſwijcke, met meer andere ſvvaerigheden die men zoude connen voorthalen altſamen zijne Coninglijcke Majeſteyt van Hiſpagnien ſekerlijck bekent zijnde; zoude men zeg ick niet connen gevoelē dat zijne Coninckelijcken Majeſtyt alle deze zvvarigheden overvvegende ende hem alzo van alle canten omringet ziende, vandegene die hij eerſt meynde met de voeten te vertreden, aldus heeft gedacht.

Terwijl hij dus tot my ſprack gingen wij wandelen (ſo mij droomde) in een luſtige warrande daer de Coning gemeynlick ter Iacht rijdt, ende met dat hij dit laetſte woort uyt hadde, wert hij docht mij ghewaer, den Coning van Hiſpanien die alleen ging wandelē bij hem ſelvē ſprekende, hij (mijn verſchreven vrunt) track mij te rugge, en̄ zeyde mij, dat's zijne Koninckklijcke Majeſteyt van Hiſpagniē hij is daar alleen, ende redet, zo my dunct, met hem zelven, laet ons ſtillekens achter dit heuveltjen duyckē, wij zullen (denc ic) wat wonders hoorē, want hij ſchijnt zeer ontſtelt te ſyn. Ic volgde hem, ende wij duycten zoetjens achter een kleyn heuveltjen daar hij (van ons niet wetende) aen dander zijde op ging zitten, ſlaende op zijn borſt, wij begonden zijne reeden te hooren, die ick neerſtelijck (ſo mij docht) aenteyckende in mijn tafelboeck, ende teerſte woort dat ick hoorde was;

Tis wel zoo dat deze Ketters ende rebellen mij wel zo veel hebben geoffenceert datze met recht wel behoorē en̄ waerdig ſijn met de alderuytterſte ſtaffen geſtraft te werden, maar wat wil ick doen, dewijle ick zie dattet mij aen macht gebreeckt. Offer den Duyvel mede ſpeelt of dat Godt haar helpt en weet ick niet, ick zie immers dat mijne pijlen die ick op haar ſchiete, haar als met eenen ſtaelen ende onverwinlijckē ſchilt gewapent zijnde, niet en ſchaden, maar geſtadelijck wederom ſtuyten, ende mij zelf doodlijck wonden, ick zie mij ſelven veraermt en̄ haar verrijckt door deze Oorlogh iſt dan geen tijt: ja hooge tijt, eer ic inde uyterſte armoede come, dat ick met den Voſſche zegge: de Druyven

zijn tuer , ende de ſelve alſoo wyſlijck voorby gaende uyt mynen ſijne ſtelle ſonder met
den Panther op de leckerheyt der ſpyſe booven mijn macht ende te hoghe om die te beco-
men voor mij ſynde ſoo verſotſy dat ick daar te vergheefs na ſpringhe tot dat ick van ver-
moytheyt ſonder iet tot myn voornemen ſtreckende uytgericht te hebben doot ter aer-
den valle ſoo wil ick dan lieuer dewyle het noch tyt is ende ick noch eenicſins gheſent ben
deſe proye verlaten: den Vos de giericheyt oock myne baatſoeckende hovelinghen uyt
ondervindinge kennende niet meer geloven op dat hy my met den Cater niet en leyde in
den ſtrick of met den Beir door ſchoone beloften van des honincs ſat te werden 'thooft
doe pletten ende 'tvel afſtropen miſſchien of ick dat noch verwierve dat ick haar met vrede
latende ſy my wilden de Ooſt-Indien weder geven , of ten minſten beloven myne VVeeſt-
Indien niet te benemen. Ia en of zy my al niet en vvilden beloven van 'tgene buyten is ſoo
is mij doch nootſaeckelyck dat ick't ſoo maackte dat ick mijn Chrijſt-volck ende mijne
middelen daar niet meer en hebbe te bezigen , op dat ic dan alle mijne macht moghe beſte-
den tot bewaringhe van mijne VVeſt-indien doch aan Ooſtiendien en hebbe ick (zoo ick
vreeze geen kantſch . Och hadde ick doch dit bedacht over thien of viertiien Iaren eer zij
dit varen in Ooſt Indien beſtonden, maar wat wil ick klaghen, hebbe ick dit niet zelve ver-
oorſaect doort beſlaan ende houden van hare ſchepen: hadde ick haer vryelijc in myn lant
laten handelen 'tſoude mijn Landt ende onderdanē opt hoogſte nut ſyn geweeſt ende noyt
en haddenſe eens na ooſt indien ghedacht , maar nu ſy eens die Noten ghekraeckt hebben,
ſullenſe niet licht van die keirn ſyn te keeren. My dunckt dit volc ſlacht het Bolcruyt hoe-
ment meerder beſluyt ende meer belaſt hoe 'tmeerder kracht heeft ende gevvelt doet; Soo 't
dan noch met haar ware als met Iſrael in Egypten, die te meer menigvuldighden hoe ze den
Farao meer verdruckte (want met haar was de hant des Almachtich , ende is die oock met
haar ſo mochtet mij oock ten laetſten wel op ſyn Faraos vergaan: wat het ſchynt onbegry-
pelijck ende ic ben ſchier gedrongen te gelooven dat Godt haer moet byſtaen, 'tmach zijn
om hun van myne hant verloſt hebbende noch herder te ſtraffen, tis my onbekent, hoe ſou-
de anders ſulcken kleynen Landeken (my een Monarch ende gevveldige in Europa, ſo lange
hebbē vve[d]erſtaan. Nu wel 'tſy zoot zij, beter een half Ey als een ydele Dop ic wil dit volc
verlaten ende haar al toelaten vvatſe vvillen , haar vrije luyden te zijn bekennē ende d'oor-
looge van haar vvenden ende verſoecken of ick daar iet mede kan verwerven, Eerſt of ſe
my Ooſt-Indien vvillen weder geven , of willen zij dat niet doen datſe mij ten minſten be-
loven VVeſt Indien te laten houden , ende offe dat oock niet en wilden beloven zo wil ick
dan evenwel al myn macht van daar trecken (daar ick doch zie dat ick als teghen eenen ſta-
len muer aanlopende my ſelven verplettre) ende die beſteden in weeſt-indien, om dat met
macht te bewaren: doch betrouwe ick haar ſoo veel goedts noch wel toe datſe my die ſullē
laten behouden , ſoo ick haar alleenlijck toelaten , vry in mijn Lant te handelen niet alleen
in Hiſpanien , maar oock tot alle plaetſen hier in Europa onder myne ghehoorſaamheydt
ſynde , hun gevende meerder vrydom als oyt, doch moet ic wel voor mij zien, hare Schepē
niet meer te arreſteren of eenigen overlaſt te doen of anders ſoudenſe om my dat te vergel-
den, als raſende hondē tſamen ſpannēde met alle haar macht na VVeſt-indiē ſtryckē , daer-
ſe gewiſlijck ſy al haar macht beſtedeñ (wantſe ſcheepryck ſijn) mede ſouden gaan ſtrycken
dan waar ick geheel verloren want ſoo veel haar macht meerdert, ſoo veel ia tienmaal meer
vermindert de myne (als ſy mij vyant ſijn) ende dan mochtenſe noch eens komē ende ſtotē
mij uyt mijn Rijck daar weirt dan tſpreeck woort vaaer, dat diet al begeert krycht niet met
allen, dus iſt beſt dat ic van de noot een deucht maeckende, van twee quaden 'tminſte ver-
kieſe, myn voornemen van Momarch in Europa te vvorden verlate ende my vernoeghen-
de dat ick ghenoech hebbe , toe-late dat een ander oock wat heeft: VVant het my doch
onmogelijc

onmoghelijc is te beletten tis seg ick noch (opt lest best) dat ic met *Dedalus* Wijslijck de midddel-mate verkieze als met *Icarus* doort te hoog vlieghen inder Hollanders zee verdrincke, dus wil ick mij beneerstighen terstont vrede met haer te makë, haer belovende al vvatze souden moghen begheeren, ten minsten dat ick van desen last ontl!

Met dat den Koning dit leste vvoort inden Mont hadde, klopter der een aen ons Deur (die Potas begeerde te koopen) vvaervan ik vvacker vviert tvvelck mij seer leet vvas vvät ick geirn noch meer gehoort hadde, siet dat is nu een ander op-set, vvat dunkt u daer van?

A Wat soude mij daer-van duncken tis eenen Droom.

D Dat is vvaer, soo ist ander mede.

A. Dat bekenne ick / ende wil oock niet houden staen datter juyst soo met de sake is ghelegthen als volgens den inhout dies Drooms of tsamenspreckings metten Koning van Hispagnien / ende den Paeus / ook dattet so mette sake niet en staet als achter volghende desen uwen Droom, Maer dat wil ick u L. alleenlyck versekeren datter der also mede soude kõnen staë / te werë volgës tinhout des gesprarx tussë dë Ko. eñ dë Paus: Ick en geloove oock niet dat het des Droomers meyninge selve geweest sij / dat oz vast soude gaen / dattet also met de sake staet / daerom hij't oock dë naem vã eenen Droom heeft gegevë / oock en meyne ick niet / noch hij oock (soo ick ghelooue) datmen uyt het voorgaende / ende tegenwoordinghe van alle dingen kan besluyten wat geschieden sal / maer wel wat gebeuren kan / ende hebt daerom sijn meyninghe acht ick qualijck uytgeleyt ick en wil (seg ick) oock niet seggen / dattet met de sake so niet en soude konnen staen als uwen Droom vermelt / maer ten is gheen van beydë seker maar dats altijt seker datmen in alle dingen 'tquaaste datter soude mogen van komen behoort voor te wenden / ende soo men dan (genomen dattet sich noch ten alderquaatsten keerde) evenwel soude vast gaen in 'tgene men wil bestaen / so heeft men wijsselijck begonnen / maer anders gaet het al onseker. Nu en is dit geen geringhe maer een boven maten hooch-wichtige sake / daarom behoorter gelijck ick oock volcomelijck vertrouwe dat wort / met verde voorsichticheyt in gehandelt te werden / ende en moetë wij ons geensins verlatë op schoone belof ten die de beloovers als sij willë konnen breken want wij te menichvuldige voor-beelden van hare bont-brekinghe hebbë / ende souden niet te beclagen sijn soo wij ons lieten bedriegen.

D Nochtans schijnt het dat de H. H. Staten een goet ende beter ghevoelen van haer moeten hebben als u. l. of ick en kan niet verstaen vvaerom hare E. M. noch zouden bestaen met haer te handelen.

A Condij dat niet verstaen / dat versta ick wel / ende u. l. sullet oock konnen verstaen. Neemt dat u. l. iemant menigmaal hadde u gelt geleent telcken sijne schoone beloftë geloovende / ende hij hadde u. Juyst soo dickwijl bedrogen als gy hem vertrout haddet also dat hij u noyt en hadde betaelt of u verschoten penningen weer gegevë / ende dat ware al tot verscheydë tyde ghebeurt ende dat in merckelijcke Sommen: soudij sodanigen op sijne beloften vã u voortan wel te sullen betaelen noch wel eenen stuyver aen gelt willë leenen?

D Neen ick gevvisslijck.

A Nochtans so hij u goede versekeringe voort leenen van u Gelt wilde geven / ende u wettelijc in handen stellen een stuck Lants / 'twelc ghy seker wist hem toe te behoorë / waart sijnde drie mael soo veel als hij van u te leen begheerde soudij hem dã / niet leenen om dat hij u voor desen menigmael hadde bedrogen?

D In sulcken gevalle soude ick hem mijn Gelt seer geiren leenen vvät ick soude sien op 'tgene dat ick tot versekerheyt zijner beloften soude onfangen in mijn ghevvelt, ende

ick dag

ick dat hebbende en soude ic op sijn ontrouwe niet passen, vvant hy my niet en soude kon-
nen (al vvilde hy schoon) uyt-strijcken.

A Wel geseyt/ Connen de H. M. Staten dat ooc niet doen (dewyle sy menighe voor-beelden hebbē van syne ontrouw) en soo met hem handelē dat hy (al wilde hy schoon) de Beloften niet sal konnen breken/ 'twelck hy hem met recht niet sal moghen Belgen/ ende noch met minder recht haer sulcke versekerthe yt weygheren: want een vroom Man die betalen ende syn woort (ghelyck hy altyt heeft gedaen) houden wel/ en weygert niet syn Huys ten onderpande te stellen tot versekertheyt vande Crediteurs/ ende dat alleen om dat sy ten haren aansien (dewyle het veel gebeurt) sonder sekerheyt/ of vaste onderpandt te hebben/ souden konnē bedrogen worden, hoe soude dat dan oock met eenighe schijn van recht mogē geweygert worden: van dengenen die bij wylen in sijne beloften heeft gemist: Ja die altyt ontroulijc heeft gehandelt/ eñ hy daar nu nochselver aensoeckt/ ghelyc onse partye den Koning van Hispanien/ of den M. Hertoghe nu doen. Hoe soude hij ons die (seg ic noch) konnen weygeren vaste en gewisse sekerheyt ende onderpanden te stellen/ die hem sullen connen nootsakē (al wilde hy schoon syne beloften breken) de selve te houden?

D Ghy segt vvel, maer waer soudemen sulcke Pandē becomen? of vvie soude Kloeck genoech sijn te oordeelen, vvelcke verlekertheyt machtig genoeg is, in soo svvar-vvichtigen handel?

A 't Wyse beleyt der Edelen door Godes genade seer vermogende Heeren Staten ghedurende desen Oorlogh tot nu toe/ behoort ons wel te versekeren/ dat so daenighe wijsheyt by hare M. W. is: oock dat sy voorsichtig ende wijs genoch syn al is 't dat sy van geen Perticuliere Persoonen daartoe en wordē vermaent/ dencke oock niet dat den Droomer vanden (nu dickmaal genoemden ende door desen in Druc gegeven) Droom dit oogh-merck heeft gehadt/ te weten op dat hy met syn voorgevē den Edelen (door Godes genade) seer vermogenden Heeren Staten/ indachtich maackte der Spaanscher valsherticheyt: maar alleen op dat hy den onwysen Jan-alle-Man eenighsins te kennen gave dat het soo niet te doenen is met den vrede te maken (tusschen soo heftigen machtigen vijādē ende bloedigen weder-saken) als sy meest al meynen/ wat sij haer deur de banck al laten bedunckken/ datmen 't op een in-bytken (in manier van spreken) wel soude konnen af-schaffen/ ende syn daerom (sy uyt haer onverstand besluytende) verwondert hoe 't so lange duert daer sy meynden dattet terstont soude gedaen syn.

Neen 't en staet met dese sake soo niet/ daar syn al meerder swaricheden als den gemeynen Man wel bekent syn: Daerom behooren sy haar soo seer (immers op sulcker wyse) met dese saken niet te becommerē/ also Godt hunlieden daartoe niet heeft beroepen: Wāt tredende in der M. H. Heerē Ampt van daer mede becommert te syn, vergetense haar Ampt: 'twelck is Godt de Heere hertgrondelyck te bidden/ dattet syne Godlycke goedertierenheyt believe/ den H. Staten (eñ Regenten deser Vrye Provintien) te begaven met den Geest der wysheyt/ voorsichtigheyt/ en bescheydenheyt/ op dat H. M. moghen doen/ 'tgheen aldermeest sal strecken/ tot groot-maackinghe Godes Alder Heylighsten Naams/ oec tot rust ende vrede der Ingesaten: 'twelck ghewisselyck sal geschieden soo se aflaten van de sonden (oorsaeck der straffen) maar so sy daar van niet af staen/ soo ist al verlooren: wāt al nam Godt de HEEre schoon de roede wegh/ zyne Almogende ende rechtvaerdighe Hant is niet verkort/ om een ander te senden die noch al veel herder (is) oock als GODT de Landen straffen wil, so beneemt syne Godlijcke bestieringe der Overheden wysheyt. Daerom laet het ons

den da

nen dat eyndebeginnen onze Oude wezen verlate/ onse af-Goden (dats dee zijne Gul-ighen Buyc / dander zijne opgeblazene Hoog-herticheyt/ de derde sijne zwygulge on-kuyscheyt/ de Vierde zyne onverzadelijcke Gierichheyt/ woedighe/ en bleedige Toorn/ haetelicheyt ende Bittere Partijdigheyt/ met voort alle ander bose en Godlose onge-rechticheydt: welcke Duyvels meest al van hare dienaren ende willige slaven/ als Goden werden gedient. Laet ons seg ik alle dese zonde daer wy de Godt des Hemels het Hoogste mede vertoornen/ wegh-worpen: door des Heere Hulpe: die ons daer-toe open staet/ ende laet ons met nedriger ootmoedicheyt zijne genadige in-werkinge in ons lijde: Ja van Herten begheeren / ende gy die dit leest/ 'tis ook tot u gesproken: segt niet: tis waer wy behooren zoo te doe/ latende 'tselve daer mede berusten/ o neen beter gij/ gij seg ick die dit leest/ u selven/ en elck dat doende salt haest al gebetert zijn: maer om datter elck op dander laat stae: daerom vergeet elck gemeynelijck hemzelve te beteré: wij zijn nu meest al wel tot het wete gecome va tgene me behoort te doe: maer 'tschort nu maer aent doe van 'tgewete. Dus hebt gy tot nu toe als geslupmert geslapen inde zonde / ryst doch nu op/ op op: tis meer dan tijt/ of de Heere sal come ende u schielijck overvallen: dan zalt te laet zijn. Och mocht hij dan dissich buyte ge-sloten vindt/ den tijt die voor bij is/ met Hondert Duysent trane weder te rugge hale: hij soude hem daer na anders aanstellen: gelijck aenden Rijcken vreck inder Helle ge-pijnighe wordende/ te zien is: want droeg hij so grooten sorge voor zijn maage / die daer (inden Helschen Poel) noch niet en waren op datser niet en quamen: so soude hij sich veel meer hebben ghewacht sulck te begaen daer door hij daer soude moet comen (twelc is de overtredinge der geboden Godes) want hij als een Godt-loos Mensche al veel meer liefde tot hem selven hadde als tot andere/ Spiegelt u dan doch wijslijck aen dit voorbeelt hij spiegelt sich saechte/ die zich ae een ander spiegelt: u dan die den tijt der genaden open staet / bekeert u doch. Vraagdij mij waervā? ondersoeckt uwe Concientse die zalt u seggen / laet al 'tgene u die seyt quaet te wesen ende doet niet dan tgheen gij sekerlijck weet goet te sijn: dats u in alle uwen Handel ende wandel so op-rechtelijc te dragen dat gij wildet dat alle u voornemé/ doen/ ende late voor al de we-relt openbaer ware / Ja dat gijt u niet en schaemt inde vierschare des grooten Gods voor ghelesen te sullen werden. Doch op dat ik't Cort make/ zijt nz langer ondank-baer maer schaemt u der sonde/ overlegt wat weldade u Godt heeft bewese/ die ver-staande suldijse soo groot bevinde/ datze u sullen zijn onmogelijck om uyt te spreken daer door dan noodsakelijck in u herte sal gropen liefde tot uwen so weldadige Godt: welcke liefde u dan sal willvaardig maken/ om opt alderspoedigsten ende geheel te la-ten al 'tgene zijne Heylighe ende Godlijcke Majesteyt soude mogen mishagen / ende met aller vlijt te doen / tgeen zijn goedertierenheyt wel behaegt/ die u da voorzeerst: door den Wet der natueren gebiet uwen even Mensche als u selve te lieven: welke Liefde dat uwen even Mensche/ u krachtelijck sal behinderen hem iet te doe tgene gij niet en wildet daemen u dede: en sij sal u bewege hem behulplijk/ en bedienstig te sijn/ in al tgeen gij in gelijcke staet zijnde/ geiren gedient en geholpen waart. Ja die lust om zijne Heylicheyt te behagen sal da in u zo vermeré/ dattet u niet genoeg sal zijn sulcx allee te doen: als u door den Wet der natueren bekent is hem gebenedijt behagelijk te sijn/ maer gy sult seer begerig worde/ om synen Heylighen wille noch naerder/ en klaerder te verstaan uytte H. Bybelsche schriften (soo u die alreede niet beke t en is) niet allen om te weten maar om te doen: dat also geschiedende zuldy niet alleen mo-gen seker sijn vanden voortgang des Vredes (immers ten uwen aenzien (want Godt de zijnen int midden der Oorloghen kan in vreden houden) na den Lichame: maar

oock der Sielen/ die den tijtlijcken vrede soo veel overtreft als de Siele waardiger is
als het lichaem / maar so gy ol leser dese vermaninge eñ desẽ(nu mijnẽ maar Godes)
raat van u tot sijne H. stemme te keerẽ terwijl het hup ẽ is / nu terstont gehoorzaem
so betuyge ik voor Godt dat ick vry ende onschuldigh ben aan u verderf / Ja eeuwi-
ghe verderf dat u over-thooft hangt ende gewislijck als een valstrick sal overvallen
eñ sal dan nu Godt upt-roepen O Jsrael dats o gij Nederlanders / ende O ghy Ne-
derlander /of wie gij moogt sijn die dit Leest/ u verderf is upt u. Doch hope ick eñ
wensche upt het binnenste mijner Sielen/ dat gij u doch nu sult bekeeren/ dencht niet
dat het een Mensche is die u dit Raat eñ bidt/ maar dat Godt tot u Sprecht ende
wenscht seggende: Och dat sy(de Menschen)een herte haddẽ my te vreesen eñ te hou-
dẽ alle mijne geboodẽ haar leef dage: op dat het hẽ wel ginge eñ haare Kinderẽ eeuwe-
lijck/nu Jsrael(dats ghij volck Godes of die u Christenẽ te sijn roemt) wat eyscht de
Heere uwe Godt van u/dan dat ghy in alle sijne wegen wandelt ende hem Lief hebt/
ende dient den Heere / van ghantscher herten/ ende van gantscher Sielen/ O dat ghy
op mijne wegen Merckedet /soo soude uwen vreede sijn als een waterstroom. Deut.
5. Deutro. 10 ende Jsai. 48. O Leser hoe waart u doch moghelijck indien ghy
eenighe vrese of Liefde Godes hebt hoorende dat u Godt / dien grooten Godt des He-
mels (die u met aller rechtvaerdighept (gij teggen sijne geboden sondigende) soude
vermogen terstont inder Hellen te verstoten) soo vrientlijck aenbiedt Ja aen-bidt sij-
ne Salichmakende genade/ dat ghij de selve niet en zout met alller vlijt ende van ge-
heler hert aenveerden ende dat soo haest u die van sijne Hoghe ende Godtlijck Maje-
stept wert aangeboden. Neemt dan dese genadige aanbidinge des eeuwighen vredes
uwer Sielen aen ende dandere sal wel volgen / twelcu van herten wenscht ende aan-
biet den Menschlievendẽ Vader door sijnen Soon Jesum Christum (eñ oock met
Godt wense ic desen uwen hepl upten gront mijner Sielen) alsoo dattet aen niemãt
schort als aan u/ eñ nergens en feylt als an u begeerlijck aennemen syner Rijcker (u
ende alle Menschen openstaende ende aengeboden) genaden / maer soo ghij dan
deselve verzupmt so wort ghij hier na tuwer eeuwigher verschincken
horen de stemme : gaat gy vervloeckte int eeuwige vier : maar
het tegen deel verhopeñ wensche ick u noch ten besluyt dat
ghij de genade Godes u van Godt self soo Rijckelijc
aangeboden aan nemeñ der eeuwiger zalichept
ende des eeuwighen Vredes moocht deel-
achtigh worden / A M E N.

